KASSÁK LAJOS

Minden kollektiv müvészetnek két polusa van. Az egyik testek ábrázolásának készségével tárul szét, hogy a világot magába foglalhassa. A másikban a társadalmi és szellemi közösséget teremtő akarat állit önmagának önmagából emléket.

Amaz bizonyos mértékig tárgyhoz kötött realisztikus szemlélet, emez térré, testté vált tiszta szellem és etika: tárgytalan forma.

Mivel pedig kollektiv szellem törvényt és logikát jelent, a kollektiv forma mindig a tagozatok végsőkig kötött rendjén épül.

Architekturát emel ott is, ahol képet fest vagy szobrot farag.

Az architektonikus tagozódás annál szigorubb, formái annál elvontabbak és egyszerübbek, minél kevésbé önként biztositott a kollektiv szellem társadalmi és gazdasági rendje. Mert minden uj közösség befejezett ténnyé való emelését jelenti egy uralomra jutott objektiv történelmi akaratnak. Minden kollektiv elindulás az erők legnagyobb foku és legszorosabb hatalmi egybetömöritését jelenti. Tehát konstrukciót a szó legkegyetlenebb értelmében.

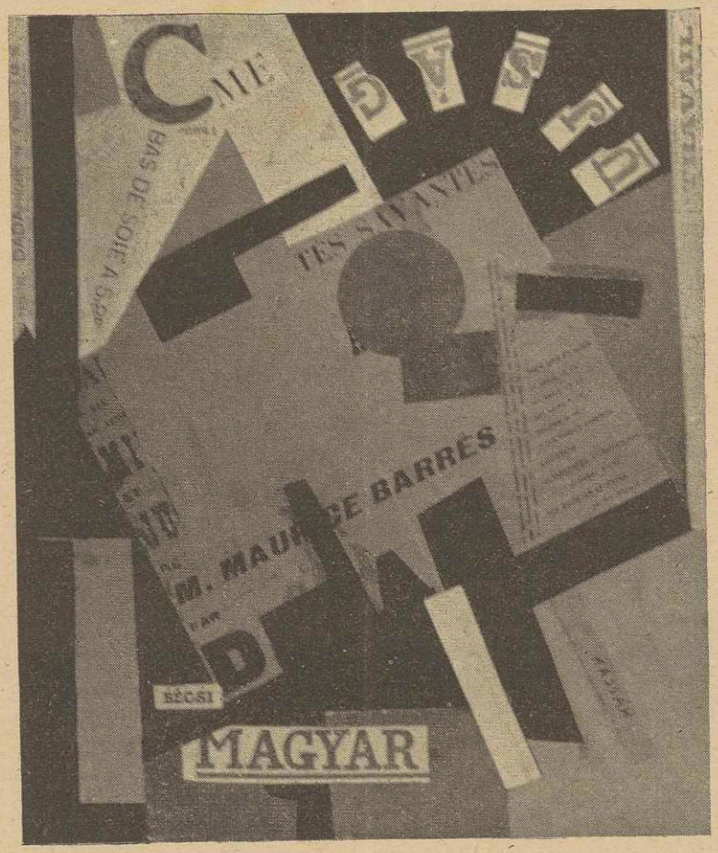

Kassák Lajos kollektiv embert hirdető metszeteivel szemben sokan fogják emlegetni még a forradalom ifjusága köréből is az ábrázolás hiányát és vele azt a sajnálatos körülményt, hogy ezek a metszetek nem közérthetők. Bizonyos, hogy Kassák Lajos függőleges, vizszintes és diagonális erővonalakból, sikokból és ivelésekből tagozódó szerkezeteit nemlehet a közvetlen politikai izgatás céljaira használni. De ez az egyetlen minusz, ami a tömegek számára való érthetetlenség következtében terheli őket. Mert a proletariátusnak közérthető, kivált pedig az uj realizmus módjára végzett ábrázolás ma csak a politikai és gazdasági kétszerkettő illusztrálása lehet. Ez a realizmus pedig hacsak nem éri be a polgári társadalom és müvelődés többé-kevésbé dadaista kritikájával (a régi George Grosz értelmében pl.) mulhatlanul ellentétbe kerül a legszerényebb konstruktiv kisérlettel is. (Az uj George Grosz!) Konstrukció nélkül pedig nem lehet a jövő ember és társadalom pozitivumainak képét nyujtani. Nem is szólva arról, hogy a térnek az illuzionista távlaton alapuló sarokbaszoritásából és rövidüléséből ki-ki csak a maga féltett részletjussának a korlátolt morálját és filozófiáját olvashatja.

Ám ha a realizmus által nyilvánitható igazságok ezerszer elkerülhetetlen lépcsőfokai is a társadalmi forradalomnak, mégsem teszik a kollektiv ember alfáját és omegáját.

A máról-holnapra ható politikai izgatáson tul már most élet-halál kérdés a közösségében politika és gazdaság fölé emelkedő tiszta ember szellemi problémája. Ez a szellem a dolgozó mindenek civilizáció tartotta végtelen és egyetemes frontjában áll elénk, mellyel szemben semmivé törpül minden egyéni érzelmességek és racionalitások szögbe futó zugperspektivája. Az éntelenséget parancsoló frontalitás szelleme az, mely a tárgyi szemlélet differenciálódásain tullépve a maga belső világát épiti monumentummá.

Kassák képarchitekturájában a kollektiv civilizáció emberisége nyilvánul meg szigoru hatalommal. Fékevesztett egyéni indulatok mai káosza fölött egyszerü tiszta tér és formaviszonylatok tartják magasan a jövőt.

Ennek a hitnek és akaratnak a fatalizmusa fölöslegessé tesz minden kérdést, mely a tárgyi szemlélet hiányának okát kutatná. A tárgytalanság itt nem világ elől való futást, nem romantikát jelent; még kevésbé misztikus testen-tulvalóságot, hanem egy kérlelhetetlen forradalmi akarat uj törvény és életszabását.

Legsüritettebb és legegyszerübb formába redukált cselekvő müvészet ez: TETT. Teremtés, mely az eljövendő közösség határköveit, diadalmas előre-jelzéseit cövekeli a végtelen és alaktalan térbe. Kereteket állit az uj tárgyak és tartalmak vajudó, kollektiv sokasága számára.

Nem törődik a részletekkel, a végső egy igazság relativitások adta fény, szin és formatöréseivel. Ezért nem ábrázol embert, proletárt, kapitalistát, vagy amit még kivánni találhatna a politikai közérthetőség realizmusa. Ezért konstruál. De szerkezeteiben a tárgyi szemléletek ezer lehetősége kinálkozik a jövőre nézve és a jövő legkézzelfoghatóbb realizmusa sem lehet más, mint egy önmagában is architekturához jutott kollektiv valóságnak a formába sugárzása.

Mátyás Péter